

โรคตับอักเสบ

(Hepatitis)

โรคตับอักเสบเป็นโรคที่พบผู้ป่วยได้ทุกเพศทุกวัย ส่วนใหญ่เป็นโรคตับอักเสบชนิดเฉียบพลัน และสามารถรักษาให้หายขาดได้ มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นโรคตับอักเสบชนิดเรื้อรัง และอาจมีภาวะแทรกซ้อนของโรคตับแข็ง ตับวาย มะเร็งตับ และมีบางรายอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต

สาเหตุของการเกิดโรคตับอักเสบที่สำคัญ และพบได้บ่อยคือ ติดเชื้อไวรัสซึ่งมีด้วยกันหลายชนิด อาทิ ไวรัสตับอักเสบ เอ, บี และ อี รองลงมาคือ พืชจากสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เชื้อแบคทีเรีย ยาและสารเคมีบางชนิด^(1,2) อาการเริ่มจากมีไข้ อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน ท้องอืด ปวดท้อง เจ็บเสียด บริเวณชายโครงขวา ซึ่งเป็นตำแหน่งของตับ ส่วนอาการสำคัญที่บ่งชี้ว่าเป็นโรคตับ คือ ตัวเหลือง ตาเหลือง และปัสสาวะมีสีเข้มหรือเรียกว่าดีซ่าน

โรคไวรัสตับอักเสบบีและอี ติดต่อจากการรับประทาน อาหารและน้ำที่มีเชื้อไวรัสปนเปื้อนเข้าไป ซึ่งแตกต่างจากโรคตับอักเสบชนิดบี ที่ติดต่อได้หลายทาง ทั้งจากการได้รับเลือด หรือการใช้เข็มฉีดยาหรืออุปกรณ์อื่น ที่มีเลือดของผู้ติดเชื้ออยู่ร่วมกัน การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหรือบุคคลอื่นที่มีเชื้ออยู่ และจากแม่สู่ลูกผ่านการคลอด ซึ่งพบว่าเป็นสาเหตุหลักของการติดเชื้อไวรัสชนิดบีมากที่สุด

แนวโน้มการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบทั้งหมดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2547 - 2556: ค.ศ. 2004 - 2013) มีแนวโน้มโดยรวมค่อนข้างคงที่ อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน อยู่ระหว่าง 11.87 - 15.32 ปีที่มีการรายงานผู้ป่วยสูงสุดคือ ปี พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) อัตราป่วย 15.32 ต่อประชากรแสนคน และต่ำสุดในปี พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) อัตราป่วย 11.87 (รูปที่ 1) ภาคเหนือ มีอัตราป่วยสูงสุดติดต่อกันทุกปี ภาคอื่น ๆ ไม่แน่นอน

ปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) มีการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบ รวม 8,239 ราย อัตราป่วย 12.75 ต่อประชากรแสนคน จำแนกเป็นโรคตับอักเสบชนิดเอ 367 ราย ร้อยละ 4.45 ตับอักเสบชนิดบี 6,211 ราย (75.39%) ตับอักเสบชนิดอี 68 ราย (0.83%) และตับอักเสบที่ไม่ระบุเชื้อก่อโรค 1,593 ราย (19.33%) มีรายงานผู้เสียชีวิต 12 ราย อัตราตาย 0.02 ต่อประชากรแสนคน อัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.15 จำแนกเป็นตับอักเสบชนิดบี 11 ราย และตับอักเสบที่ไม่ระบุเชื้อก่อโรค 1 ราย (รูปที่ 2)

ผู้ป่วยเพศชายมากกว่าเพศหญิง อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย เท่ากับ 1:1.3 กลุ่มอายุที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ กลุ่มอายุ 45 - 54 ปี อัตราป่วย 19.06 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ 55 - 64 ปี (18.10) และ 35 - 44 ปี (17.26) (รูปที่ 3)

อาชีพที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ รับจ้าง ร้อยละ 36.84 รองลงมาคือ เกษตรกรรม ร้อยละ 26.40 และนักเรียน (7.85%) ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีสัญชาติไทย (97.41%)

สามารถพบผู้ป่วยได้ตลอดทั้งปี เป็นโรคที่ไม่มีความสัมพันธ์กับฤดูกาล ยกเว้น โรคตับอักเสบชนิดเอที่ น่าจะมีความสัมพันธ์กับฤดูฝนแต่ไม่ชัดเจนมากนัก ผู้ป่วยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 74.10 เมื่อเจ็บป่วยนิยมเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 49.67 โดยเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยนอก ร้อยละ 89.01

ภาคที่มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนสูงสุด คือ ภาคเหนือ (15.43) รองลงมาคือ ภาคกลาง (12.73) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (12.53) และภาคใต้ (9.84) (รูปที่ 4)

จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนสูงสุดสามอันดับแรกคือ จังหวัดปราจีนบุรี เท่ากับ 92.01 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ ตราด (51.92) และตาก (35.34) (รูปที่ 5)

ไวรัสตับอักเสบชนิดเอ (Hepatitis A)

แนวโน้มการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบชนิดเอ ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2547 - 2556) พบว่ามีแนวโน้มการเกิดโรคค่อนข้างคงที่ในแต่ละปี ยกเว้นในปี พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2555 ที่มีการระบาดของโรค แบบเป็นกลุ่มก้อนที่จังหวัดเชียงราย และ บึงกาฬ ตามลำดับ ทำให้จำนวนผู้ป่วยสูงขึ้นกว่าปกติประมาณ 4 - 6 เท่า

ปี พ.ศ. 2556 มีรายงานผู้ป่วย 367 ราย ร้อยละ 4.45 ของผู้ป่วยโรคไวรัสตับอักเสบทั้งหมด อัตราป่วย 0.57 ต่อประชากรแสนคน ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต (ตารางที่ 1) กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงสุดคือ 5 - 9 ปี และ 10 - 14 ปี กลุ่มละ 0.81 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ 55 - 64 ปี (0.68) และ 45 - 54 ปี (0.64) พบผู้ป่วยได้ทุกเดือนตลอดทั้งปี เดือนที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ เดือนพฤษภาคม 45 ราย มิถุนายน พบผู้ป่วยต่ำสุด 18 ราย และภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคเหนือ 0.86 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ ภาคใต้ (0.79) ภาคกลาง (0.54) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (0.34)

ไวรัสตับอักเสบชนิดบี (Hepatitis B)

แนวโน้มการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบชนิดบี ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2547 - 2556) พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2556 ที่มีอัตราป่วยสูงมากกว่าสองเท่าของปีที่มีอัตราป่วยต่ำสุดปี พ.ศ. 2548 ซึ่งในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 5 - 20

ปี พ.ศ. 2556 มีการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบชนิดบี รวม 6,211 ราย ร้อยละ 75.39 ของผู้ป่วยโรคไวรัสตับอักเสบทั้งหมด อัตราป่วย 9.61 ต่อประชากรแสนคน ผู้เสียชีวิต 11 ราย (ตารางที่ 1) อัตราตาย 0.20 ต่อประชากรแสนคน อัตราป่วยตาย

ร้อยละ 0.18 กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงสุดคือ 45 - 54 ปี เท่ากับ 14.62 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 35 - 44 ปี (13.93) และ 55 - 64 ปี (13.18) พบผู้ป่วยได้ทุกเดือนตลอดทั้งปี เดือนที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ มกราคม 723 ราย ธันวาคม พบผู้ป่วยต่ำสุด 365 ราย และภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุดคือ ภาคเหนือ เท่ากับ 12.32 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (10.25) ภาคกลาง (8.93) และภาคใต้ (7.52)

ไวรัสตับอักเสบชนิดอี (Hepatitis E)

แนวโน้มการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบชนิดอีในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2547 - 2556) พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในช่วงห้าปีแรกจำนวนผู้ป่วยจะสูง และลดลงสลับกันแบบปีเว้นปี หลังจากนั้นเป็นแบบสองปีเว้นปี โดยปี พ.ศ. 2556 เป็นปีที่มีการรายงานผู้ป่วยสูงสุด

ปี พ.ศ. 2556 มีการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบชนิดอี รวม 68 ราย ร้อยละ 0.83 ของผู้ป่วยโรคไวรัสตับอักเสบทั้งหมด อัตราป่วย 0.11 ต่อประชากรแสนคน ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต (ตารางที่ 1) กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงสุดคือ 0 - 4 ปี เท่ากับ 0.38 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ 5 - 9 ปี (0.17) และ 15 - 24 (0.15) พบผู้ป่วยได้ทุกเดือนตลอดทั้งปี เป็นโรคที่ไม่มีความสัมพันธ์กับฤดูกาล เดือนที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ เดือนมิถุนายน 20 ราย ตุลาคม ไม่มีการรายงานผู้ป่วย และภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 0.18 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ ภาคเหนือ (0.08) ภาคกลาง (0.08) และภาคใต้ (0.01)

โรคตับอักเสบตับอักเสบบที่ไม่ระบุเชื้อก่อโรค (Hepatitis Unspecified)

แนวโน้มการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบบที่ไม่ระบุเชื้อก่อโรค ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2547 - 2556) พบว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยมีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคน อยู่ระหว่าง 2.47 - 9.93 และปี พ.ศ. 2556 เป็นปีที่มีการรายงานผู้ป่วยต่ำสุด

ปี พ.ศ. 2556 มีการรายงานผู้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบบที่ไม่ระบุเชื้อก่อโรค รวม 1,593 ราย ร้อยละ 19.33 ของผู้ป่วยโรคไวรัสตับอักเสบบทั้งหมด อัตราป่วย 2.47 ต่อประชากรแสนคน ผู้เสียชีวิต 1 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.06 กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงสุดคือ 55 - 64 ปี เท่ากับ 4.16 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ 45 - 54 ปี (3.17) และ 35 - 44 (2.77) พบผู้ป่วยได้ทุกเดือนตลอดทั้งปี เป็นโรคที่ไม่มีความสัมพันธ์กับฤดูกาล เดือนที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ เดือนมกราคม 216 ราย ธันวาคม พบผู้ป่วยต่ำสุด 82 ราย และภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคกลาง 3.72 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ ภาคเหนือ (2.17) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (1.76) และภาคใต้ (1.52) (ตารางที่ 1)

สรุป แนวโน้มการเกิดโรคตับอักเสบบโดยรวมค่อนข้างคงที่ ยกเว้นโรคตับอักเสบบบางชนิด โดยเฉพาะตับอักเสบบชนิดบีที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และยังเป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญของประเทศไทย และทั่วโลก การให้ความรู้ถึงวิธีการป้องกันและการติดต่อของโรค จะช่วยให้ประชาชนทั่วไปปลอดภัยจากโรค รวมถึงการวินิจฉัยและการรักษาที่ถูกต้อง ในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์จะช่วยลดจำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตจากโรคดังกล่าวลงได้

หมายเหตุ

1. ข้อมูลที่นำมาจัดทำรายงานสถานการณ์โรคเป็นข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าระวังเชิงรับ (Passive surveillance) คือ ระบบเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา (ร.ง.506) ซึ่งมีความครบถ้วนของการรายงานอยู่ระหว่างร้อยละ 50 - 80
2. ผู้ป่วยโรคตับอักเสบบีบางส่วนอาจมีอาการเรื้อรัง และจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาซ้ำในระหว่างปี ดังนั้นหากมีการรายงานผู้ป่วยรายเดิมซ้ำในระบบ จะทำให้อัตราป่วยที่ได้ไม่ใช่อัตราอุบัติการณ์ที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

1. สยามเฮลท์. โรคไวรัสตับอักเสบ (Hepatitis). [สืบค้นวันที่ 8 มกราคม 2557]. เข้าถึงได้จาก http://www.siamhealth.net/public_html/Disease/GI/hepatitis/hepindex.htm#.U7GFZaQ5Ot8
2. สิริฤกษ์ ทรงศิริวไล. ตับอักเสบบีไวรัส. พิมพ์ครั้งที่ 1. บางกอกบลีอก, กรุงเทพมหานคร, 2543

ผู้เรียบเรียง

สมคิด คงอยู่
บรรณาธิการวิชาการ
ดร.พญ.ชุลีพร จิระพงษา

ตารางที่ 1 ผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตด้วยโรคตับอักเสบ จำแนกตามชนิดของเชื้อก่อโรค ปี พ.ศ. 2556

ประเภท	แนวโน้ม การเกิด โรค	จำนวนป่วย (ราย)			อัตราป่วยต่อ สัดส่วน ประชากร แสนคน	จำนวนตาย (ราย)			อัตราป่วย ตาย (%)	
		ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม		
โรคตับอักเสบบี	↓↑	271	176	367	4.45	0.57	0	0	0	0
โรคตับอักเสบบี	↑	2,084	1,341	6,211	75.39	9.61	0	0	11	0.18
โรคตับอักเสบบี	↑	11	11	68	0.83	0.11	0	0	0	0
โรคตับอักเสบบี		2,375	1,632	1,593	19.33	2.47	0	0	1	0.00
ไม่ระบุเชื้อก่อโรค	↓									
ตับอักเสบบีรวม	↓	4,716	3,523	8,239	100	12.75	10	3	12	0.13

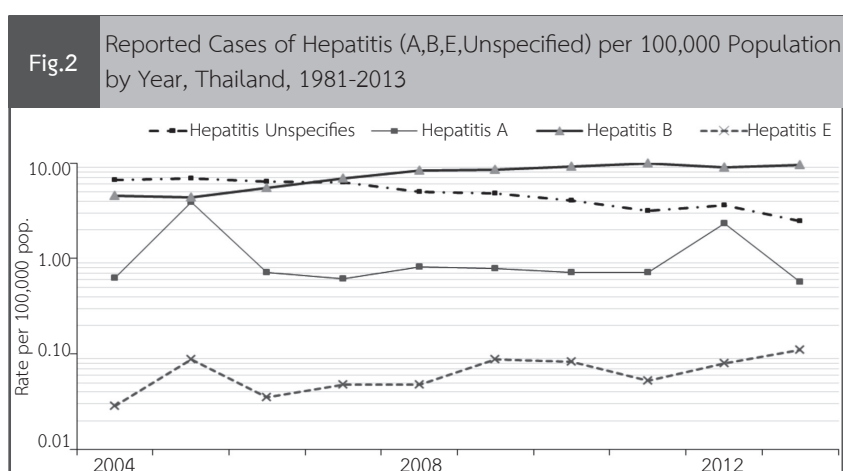
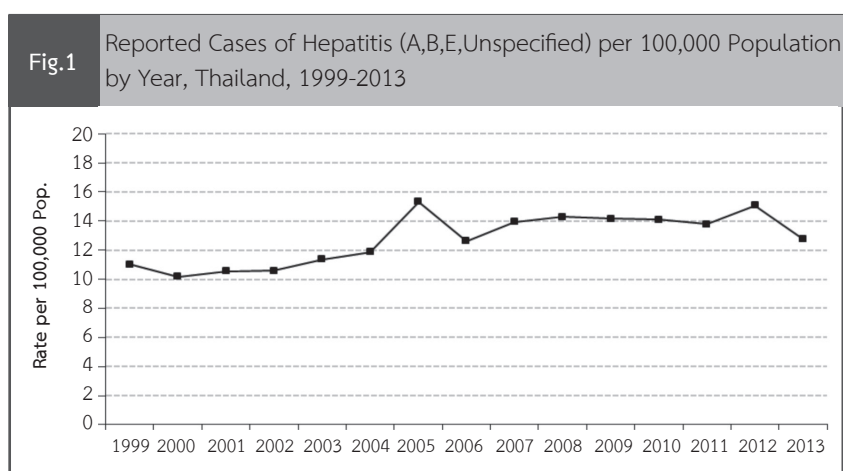

Fig.3

Reported Cases of Hepatitis total (A,B,E,Unspecified) by Age-group, Thailand, 2013

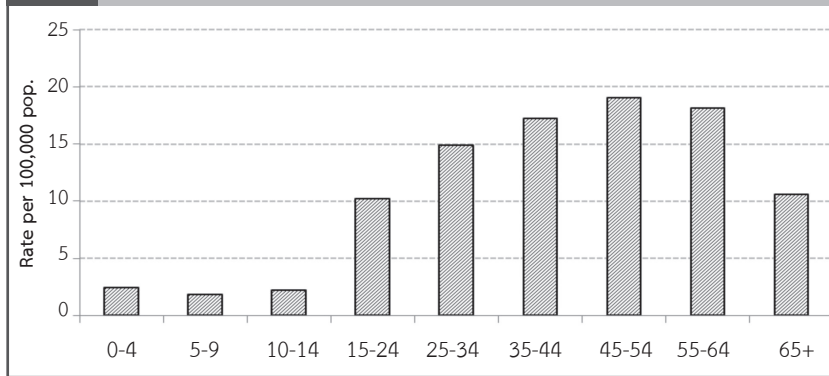

Fig.4

Reported Cases of Hepatitis (A,B,E,Unspecified) per 100,000 Population, by Region, Thailand, 2009-2013

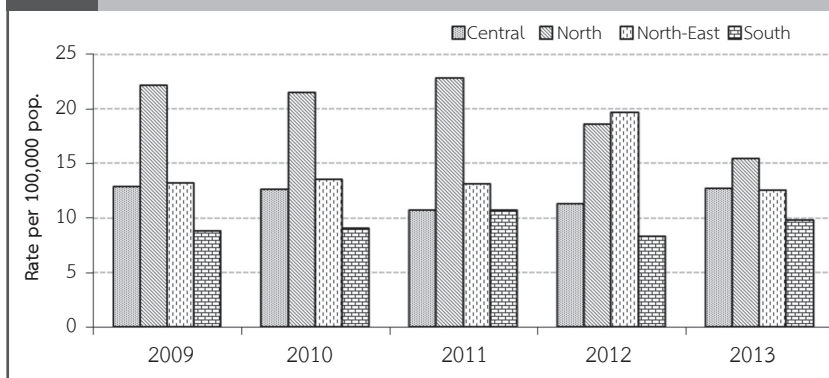

Fig.5

Reported Cases of Hepatitis (A,B,E,Unspecified) per 100,000 Population, by Province, Thailand, 2009-2013

